

ناوازي جي هانگيري و ئايني تڪڙا ڪڍڻ لاءِ ٿريڪا . . . و . ل عاري بيهڻ و : ياسين ل تيف

□

□ مارڪس (۱۸۱۸-۱۸۸۳) دٻاڻ:

نام ٻوون کا تڪ وود دات ڪر ڪار ڪنٽرول ڪاري و باري مڪي و
جوهري ڪم مٿي تي خي ل دست دات.

ئ م ل ئا ٻووري ديجيٽايدا ئ م نام ٻوون ب شوي يڪي يشي
دووبار د بٽو . ل سدي بيست و يڪدا بگومان تڪڙا ٿريا
ئ رڪي خي وڪ ئا مرازڪ تـد پٽـنـت و د بٽ سيست مڪي
بيروباوي جي هاني وم شڪمان د بٽ م عب دو پريستگاي ئايني
تڪڙا ٿريا ڪ ب شاشڪان و ب سٽراون ت و ، و و سمي پريستش
ل چندين کا ترمري ديجيٽا ي پڪد ت ، عقيدي ئ و با و و ڪ ب
پشڪوتني بڪ تايي و تاڪا ي تي و تڪڙا ٿرياي نزڪ . خدا بٽني
زير ڪي با تري پداوين ڪ ه موو زانست ڪي مرق ل خ بگرت و
ڪشڪانمان ب چار سار بڪات. ب م

خودا نوڪ ب ڪد و داتا ساخت ڪراو و پشت ب زانست د بٽ
تڪڙا ٿريا ن هاتو ب جگر و ئاين، هروها پويستيش نيه
ئ و ڪار بڪات ، ب م ئ و فزا سزداري و مزيان ي ڪنٽرول
ڪردو ڪ پشتر شت پير زڪان ب و يان د برد . هر ل گان
بدوي ي ڪ يزي و تا بٽني ل بوردين، ئايني تڪنيڪي و مامي
پداويستي سار تاي ڪاني مرق د دات و : ئار زووي پيو ندي،
ترس ل مردن و تينو تي . نام ٻوون ه ميش ه زڪي بزوني
ئايندري بوو و ئايني تڪڙا ٿرياش باري م سارد مڪ ڪ ئ م
ديارد ي گور تر دڪات . ئ م ئاين ت نها ل گ ئاين
نريٽ ڪان و تڪ ڪاوو هاوب شڪان ناڙت ، ب ڪود بٽ ت و اوڪري
ئ وان و ت نان ت ل گ ڪياندا هاو زيانيش د بٽ . ل ز ر و و و ل
ئاين ڪي ڪن د چٽ ب م جل و ب رگي ئايندي ل ب ردا ي .
نام ٻوون لاي مارڪس کا تڪ وود دات ڪ ڪر ڪار ڪنٽرول ڪاري و
باري مڪي و جوهري ڪم مٿي تي خي ل دست بدات. ئ م ل
ئا ٻووري ديجيٽايدا ئ م نام ٻوون ب شوي يڪي يشي
دووبار د بٽو .

نام بوونی داتاگان استی کی واقعی: بکاره نران ب های (زیاد بایی) دروست دککن ل گگی چالاکی کانیا نو ل س ر پلاتف ر م کانی وک (لایک، گان و ناو وک) . بام ئم ب های ل لاین کمپانیاکانی وک گگی یان ممتا دستی ب س ردا دگیرت و دگگت ب س رما ی. پ یو ندی مری یکان تادت ب شو یکی ز ر پشت ب ئلگ ریتم کان د ب ستن . ئینستاگرام و تیندر ئینتیمما و پ یو ندی س زرداری دگگن ب کا ، پ یو ندی مری یکانیش دککن ت نها کارلکی ب رنام ب داا ژراو . س رب خیی ل سیستمی نا ووندا کم د ب بت و و دواچار ئلگ ریتم کان ه بژاردن کانمان دیاری دککن، هر ل و شتانی ک ب کارید ه نین تا ئ و کسان ی ک پ یو ندیان پ و دککن، د مانکا ت پاشک و پ یو ندی کان ی ئامری دیجیتالی . کوات ئم پر لیتاریای دیجیتالی، پ یو ندیمان ب ب ره می کاری م جازیمان و پچا و و ب دوای شت کدا دگگن یین ک با و مان پی ه بت تا بتوانین ب رد وام بین ل بووندا . ئاینی تکند ل ژیا ی ئم ئیستغلالکردن ل گگی یوای تی "داه نان"، "نو بوون و"، "شش" و "داه نان و" پیرز دکات ک د ره نانی ب های م عریفی و س زرداری زیاد د شار ت و، ل د خکی ب رد وامی چا و وانیدا د مانه ت و ب بانی داهاتوویکی پ ل شتی باشمان پ د دات. ئم ئایین ب ت و او ی ل گگی پ داویستی کانماندا دگونج ت، چونک ئیمان و هیوا د چ ن ت ب و شتانی ک ل داهاتوودا دت. وک ئ و و ی ئ و ب س ن ب ت، ئ و تاک ئاین ک زام ندی د س تب ج پشک ش دکات ب پچ وانی ئ وانی تر و. زام ندی خ را بریتی ل پ یو ندی کردن ب ه موو شت ک و ک ل ئینت رن تدا ه ی ، و کو ئ و و وای ک ک نیسی کاس لیک ه برینی مق دس ژان ب شو یکی نه نی دابش بکات. ل کات کدا ئینجیلی کان ک پی کت بی پیر زیان ل ژر با و شدا ه د گرن، شو نک و توانی ئایینی تکند ل ژی مایل کانیا ب د س ت و ه د گرن . قوربانگای کی گ وری گ وری و ئا و ن ی کی ن رگی ب ازیکردنی خ را ، هر وک چن ئینجیلی کان ب رد وام چاویان ل کت بی پیرز ب نمایی، کسانی خا و ن ئایینی تکند ل ژیا سیستمی جیهانی دیاریکردنی پگگ یشتیان (GPS) یان ه ی . جگ ل و ش پ غ مبری خ یان ه ی ک پشبینی هاتنی م سیحی تکند ل ژی نو دککن ک پ د ج ت ح تمی بت.

هاتنی زیر کی د س ت کردی خ ئاگا ئاماد ی ب ئ و ی بب ت سا تک ل و حی خودایی ، ئ و سات ی ک تاکای تی ت د پ نین و د چین ناو جیهان کی تر و ک ل م جازی و دیجیتا ت د پ ت. جگ ل و ش پ یو ندی دیجیتالی ئرموونی ب کم م دروست دکات ک ه س تی ی ک تی

و تپاندن د وروژنځۍ هاوشوۍ ئېواننې پښتړ پيوست بوون به
ئاينډو. ئينته رنځ پيروز د بېت و پيو نديکړدن پيږو به هڅته،
پچانې پيو ندي لې د زځ. نمانې له تپاندې مانې بوونې
نېوو له بېرامبېر جيهانې ديجيتايدا، بېام ئېم تپانينځۍ
پکگرتوويي تا اديک و همي.

بقې ئلگ رېتم کان کار به پارچې پارچې کړدنې واقع د کان، بېام
گوانوۍ د ستواژې "هموان له پيو نديداين" تام زرېي مرځ
به سر به شتهکې مانادار تر دکات، هر واک چن له ئايندکاني واک
بودايي ("بستندوۍ گشتگير") يان مېسحيته ("جستهۍ مېسيح") و له
ئيسلامدا...

به هم مان شو بېرک وتني بېردوام به ژمې زانياري بېک تايي
(تپېن له سښال ميديا، پخښ، ئاگادارکړدنو) هڅتهکې
نوقمبوون به شتهکې گور تر له خمان دروست دکات. ئو
خشا پيکې ديجيتاۍ شل و هکار به ئالوود بوون، هاوشوۍ
ئايندکې په له هېانېت و بېرز. ئېم زياد وويي وابهسته بوون
د روون نه خښ د خات. له ودا "ژينگې گرنگپېدان" هېي له شو نځۍ
که به پلېي جگې گرنگ د گرتو پويسته زوو زانياري کاني
پشووت له بېرچته به ئوۍ زانياري نو پي کان بېنيت. دوچاري
وسو سې زانياري د بېنډو له ناو ئاژاوې هاند رکاندا گير
د خېن و بېرکړدنوۍ خن گران و خک نته کړدن له دست د دېن
. هروها دوچاري وسو سې زانياري د بېنډو، له ناو ئاژاوې
هاند رکاندا گير د خېن و بېرکړدنوۍ خن گران و
خک نته کړدن له دست د دېن. له لايکې تر و همو ئايندکې
ئفسانې خې هېي. باوو به پښکوتن و تکه نل ژيا واک
چار سېرکې گشتگير به کښ ک مېاي تي کان پښتگو د خات.

گوانې کښو هېوا، ناي کسانې و قېراني وجودي) ئا زې
سيستماتيکې زگاريمان له شوۍ داه نانا د فرښ به ئوۍ
لک و تکانې بخن ژر پريار و. له هڅتاکانې سدي ابردودا
ژان بېريار (۱۹۲۹-۲۰۰۷) باسې ک مېگايکې کړد که تيايدا
لاسا کړدنو (کپې به ئېسي) جگې واقيعي گردتو. ئېم
ئاينې تېکنیکې گېشته ته قناغکې بېرتر له و پريسي. سښال
ميديا واقعېکې توند و دروست دکات که ژيان تيدا ئازاد د بېت و
خود د بېته ته نها مښه دکې ديزاين به چپاندي دېرکې.
"لايک" بريتي له نيشانې بېتا، وېسمې پريستن نرگسيي.
ئلگ رېتم نه بېنراو کان واک خداو نده گوانو کان ديارې د کان که
چې د بېستين و بېر له چې د کينډو و باوو مان به چې هېي ئېم ش

هه‌ی نه‌وان ئیرادی ئازاد و به‌رنامه‌سازی کا ده‌کاته‌وه‌. سه‌بارته‌ به‌ ژان به‌دریار په‌یوایه‌ ئاینی ته‌کنیکی نه‌یا نامه‌بوون نییه‌ به‌هه‌کو کوشتنی واقعیه‌. به‌م شه‌وه‌یه‌ ئهم باوه‌وه‌ نو‌یه‌ به‌ر و نامه‌بوونه‌کی فره‌ هه‌ندمان ده‌بات. له‌سه‌ر ئاستی ماددی ئهم له‌ ووی ئابووریوه‌ ئیستغلال کراوین له‌ ده‌گه‌ی گرتنی داتا و گه‌ه‌ی ئه‌فسوناوی، ژیان و ته‌مه‌نمان ده‌قه‌زرتت‌وه‌ به‌ کاته‌کانی شاش‌ی ژمار‌یی (دیجیتا‌یی) که‌ به‌های زیاده‌ به‌ره‌م ده‌ه‌نده‌ته‌، له‌ ووی مه‌عریفیه‌وه‌ بیروباوه‌ی ئا‌ه‌زی مر‌قایه‌ تیمان به‌رت‌سکه‌ ده‌کرتت‌وه‌ به‌ نه‌خش‌یه‌ ئه‌لگه‌ریتیمیه‌کان، هه‌روه‌ها له‌ بواری هه‌مادا ئا‌وه‌گه‌ی کردنی ئه‌زموونی استه‌قینه‌مان به‌ لاسایکردنه‌وه‌ی دیجیتا‌یی. له‌ ئه‌نجامدا ده‌گه‌ینه‌ ده‌خی ته‌قه‌دیس کردنی ته‌کنه‌له‌ژیا، هاوکه‌ته‌ ئهم ئه‌و ئامرازانه‌ ده‌په‌ره‌ستین که‌ خه‌مان دروستی ده‌که‌ین و تا ئاده‌یه‌که‌ هه‌زی ئیلاهیشی په‌ده‌به‌خشین، زیر‌کی ده‌ستکرد وکه‌ به‌ته‌کانی دو‌نه‌ تاده‌ته‌ ژیا نه‌کی تایه‌ته‌ به‌ خه‌ی له‌به‌رده‌م چاوی ئهم‌دا به‌ده‌سته‌ ده‌ه‌نده‌ته‌. ئهم له‌ سیسته‌مه‌کی موقه‌ده‌س و گه‌شگیردا نوقم بوین به‌یه‌ به‌ ناچاری قفه‌ی مه‌بایله‌کانمان ده‌که‌ینه‌وه‌ وکه‌ ئه‌وه‌ی له‌ وه‌وه‌سمه‌کی ئه‌ژانه‌دا بین، به‌رده‌وام په‌شکنینیان به‌ ده‌که‌ین، له‌ تویه‌ته‌کاندا له‌ تویه‌ته‌ر دان به‌ تاوانه‌کانماندا ده‌نه‌ین و له‌ بارگاویکردنه‌وه‌ی وه‌ی ژانه‌دا داوا‌ی له‌بوردن ده‌که‌ین. به‌هم ئهم عیبادته‌ ژگارمان ناکاته‌ و ده‌مانخاته‌ نه‌و بازنه‌یه‌کی به‌ته‌ی وابسته‌وه‌ ده‌ه‌وه‌، هه‌روه‌ها له‌ ده‌خه‌کی نوقمبووی دیجیتا‌یدا ده‌مانه‌ه‌ه‌ته‌وه‌وه‌ ئه‌سته‌مه‌ له‌ی ده‌ربازبین. وکه‌ چه‌ن نه‌خه‌شه‌کی شیزه‌فرینیا حه‌به‌کانی خه‌ی له‌ گیرفانیدا هه‌ده‌گرته‌، به‌ هه‌مان چه‌شن مروقی مه‌ده‌رنیش خودا که‌ی خه‌ی له‌ گیرفانیدا هه‌ده‌گرته‌؛ مه‌به‌سته‌ له‌ موبایله‌که‌یه‌تی. وکه‌ ئه‌دگار مه‌رین (1921-) نووسیویه‌تی، “که‌شه‌که‌ له‌ ته‌کنه‌له‌ژیا دا نییه‌، به‌هه‌کو له‌ ته‌که‌که‌کردنیدا به‌ ناو سیسته‌مه‌کی کو‌رو نابینا” سیسته‌مه‌که‌ که‌ قازانجی خه‌را له‌ په‌شین‌یدا به‌ به‌ له‌ به‌رچاوگردنی ئه‌خلاق و بیرکردنه‌وه‌ی سیستما‌ییکی و، هه‌روه‌ها جیا له‌ ئا‌ه‌زی مر‌قه‌. ده‌به‌ته‌ ئه‌و استیه‌ بزانه‌ن جیا بوونه‌وه‌ له‌ ئاینی ته‌کنیکی مانای ته‌کردنه‌وه‌ی ته‌کنه‌له‌ژیا نییه‌، به‌هه‌کو په‌ناسه‌ کردنه‌وه‌یه‌تی وکه‌ ئامراز‌که‌ تا له‌ خزمه‌تی مروقا‌یه‌تیدا به‌ته‌، نه‌که‌ وکه‌ جه‌گره‌وه‌ی ئاین. ته‌نها به‌م شه‌وه‌یه‌ ده‌توانین له‌ په‌رستگای دیجیتا‌یی ژگارمان به‌ته‌ و جیه‌انه‌کی هاو‌به‌شی استه‌قینه‌ بنیاتبنه‌نه‌وه‌. له‌که‌تاییدا سه‌رباری ئه‌وه‌ش ئه‌گه‌ر استگه‌ به‌، ئه‌که‌ په‌شته‌ به‌ ماوه‌ی ۲۴ کاته‌زمه‌ر به‌ ئینته‌رنه‌ته‌ بووم. له‌ ساته‌کی نا‌ئومه‌دیدا، به‌ شاراو‌که‌م له‌ باوه‌ش گرت و نو‌ژه‌م به‌ خودای ئینته‌رنه‌ته‌ کرد و دوا‌ی ماوه‌یه‌کی که‌م گه‌ه‌ایوه‌، ئه‌نگه‌ دوعاکردن به‌ی هه‌نده‌که‌ سوودی هه‌به‌ته‌. به‌هم له‌

کۆتاییدا ئایا ئێمە هەمان لەژیک نییە کە هەموو ئاینەکان کاری لە
سەر دێکن؟ ..

□ (بە پێنوسی ابو ذر الجبوري - وەرگێڕانی لە یابانی وێ اکد
الجبوري - حوار المتمدن - ۳۱ - ۳۰ - ۲۰۲۵)

<https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=891623>